

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

Akavan vastustaa lausuttavana olevaa esitystä laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta. Ehdotettu malli asettaisi työttömät maahanmuuttajat etuuden tason osalta eri asemaan kuin muut työttömät. Osaamiseen, kuten kielitaitoon, perustuvalle edellytykselle sosiaaliturvaoikeuden saamiseksi ei ole perusoikeuskäytännössä hyväksyttävää perustaa. Perustoimeentulon tasoa ei voida heikentää pelkästään ohjaavien tai kannustavien tavoitteiden perusteella, jos seurauksena on tiettyjen ryhmien järjestelmällinen asettaminen epäedullisempaan asemaan. Näistä syistä Akava katsoo, että esitys herättää merkittäviä perusoikeudellisia huolia.

- **Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta**

-

- **Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta**

-

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

Osaamiseen, kuten kielitaitoon, perustuva edellytys perustoimeentuloa turvaavan sosiaaliturvaoikeuden saamiselle on Suomen oikeusjärjestelmässä uusi eikä sille ole vakiintuneessa perusoikeuskäytännössä hyväksyttävää perustaa, minkä vuoksi sitä on pidettävä lähtökohtaisesti

kiellettyinä. Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan kieleen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Esitetyt erotteluperusteet ovat syrjintäkiellon ydinaluetta. Akavan mielestä esitys ei huomioi tarpeeksi yksilöllisiä ja alueellisia eroja kielen opiskeluun liittyen. Esitys ei huomioi tarpeeksi myöskään kielitaidon todentamiseen liittyviä rakenteellisia haasteita, (esimerkiksi yleisten kielitutkintojen saatavuus), jotka voisivat viivästyttää osaamiseen perustuvan sosiaaliturvaoikeuden toteutumista. Esityksen mukaisten kielitaitovaatimusten täyttämisen- ja todentamismahdollisuudet eivät siis ole kaikille tosiasiallisesti yhdenvertaiset. Myös näistä syistä voidaan katsoa, ettei osaamiseen perustuvalle edellytykselle sosiaaliturvaoikeuden saamiseksi ole perusoikeuskäytännössä hyväksyttävää perustaa.

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehyksen mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

-

- **Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista**

-

- **Kielitaidon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksen antovaltuuden antamisesta**

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

-

- **Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta**

-

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluluovalla maassa olevien osalta

-

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuuajasta

-

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

-

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

-

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

Hallitusohjelmassa ja esityksessä on ansiokkaasti tunnistettu, että riittävä kielitaito ja työmarkkinaosallisuus ovat keskeisiä edellytyksiä Suomeen muuttavien henkilöiden yhteiskuntaan integroitumiselle, ja maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistaminen on tältä kannalta hyvä ehdotus. Esitys vaatii toteutuakseen YKI-tutkintoon liittyvien käytännön haasteiden ratkaisemista, esimerkiksi saatavuuteen liittyen.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

-

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

-

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

-

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

Suomen perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään, eikä lailla voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Lausuttavana oleva esitys asettaisi työttömät maahanmuuttajat työttömyyden johdosta maksettavan etuuden suuruuden osalta eri asemaan kuin muut työttömät henkilöt. Esityksessä todetaan, että vaikka varsinaista kansalaisuuteen perustuvaa määrittelyä ei tehdä, käytännössä esitetyn muutoksen vaikutukset kohdistuisivat kolmannesta maasta Suomeen muuttaviin henkilöihin. Näin ollen

esityksen vaikutukset kohdistuvat järjestelmällisesti tiettyihin ryhmiin. Perustuslain 6 §:n 2 momentti nimenomaisesti suojaa erottelua alkuperän, kielen ja maahanmuuttajataustan perusteella. Suomi on myös sitoutunut turvaamaan Euroopan neuvoston sosiaalisessa peruskirjassa määritellyt sosiaaliset oikeudet kaikille Suomen oikeudenkäyttöpiirissä oleville henkilöille ilman syrjintää. Akava katsoo, että kotoutumistavoitteen toteuttaminen perusturvaetuuksia porrastamalla on yhdenvertaisuuslain 6 §:n syrjintäkiellon vastaista.

Perustuslain 19 §:n mukaan jokaiselle taataan oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden perusteella. Mahdollisten tiukempien saamisehtojen on täytettävä perusoikeuksien yleisten rajoitusperusteiden, hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden edellytykset. Taloudellisia perusoikeuksia rajoittavia ehtoja ei voida perustella pelkästään kannustavilla tavoitteilla, jos seurauksena on perusoikeustason heikentyminen. Tästä syystä Akava katsoo, että kotoutumistavoitteen toteuttaminen ei ole perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteesta poikkeamisen kannalta hyväksyttävä peruste säätää maahanmuuttajien työttömyyden aikaisen perustoimeentulon turvan järjestämistä muista työttömistä poikkeavalla tavalla.

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

-

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

Akava huomauttaa, että hallitusohjelman tavoitteena oli toteuttaa perusturvan uudistus, joka sujuvoittaisi sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaisi etuuksia sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden. Tällä perusteltiin myös esityksessä yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi (HE 112/2025 vp). Nyt lausuttavana oleva esitys laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta heikentää näitä sosiaaliturvan yksinkertaistamisen tavoitteita.

Linna Jutta
Akava ry